Хороше свято Новий рік. Особливо хорошим воно було для нас — хлопців, бо пов'язувалося з особливого роду самодіяльністю, яку народ щедро оплачував цукерками й пряниками.

Добрі люди! Ви і уявити не можете, що то було! Ще десь там отой Новий рік, а ми вже починаємо готуватися. Треба вивчити спеціальне поздоровлення.

Зимовий холодний вечір. Двері — рип! І ось уже в нас у хаті Тишківський Василь. Потім ще раз двері рип! І на порозі стоїть Сидір Цапок. Чудна сім'я у нього була. Тітку Секлету — матір його, звали у нас на кутку Секлета Коза. А син — Цапок!

Ось уже нас і троє. Жили ми в той час у старій-старій хаті. Пізніше мої батьки і хату обновили, і ліжко купили, а в ті часи, про які мова, ліжка у нас не було. Під стіною вмощували широкий настил з дощок. Настил цей у нас звався піл. На полу спали батько і мама, а ми, малі,— на печі. Для цього в хаті стояла величезна споруда з цегли, в якій пекли і варили, отож — вари ста піч. Зверху на плечі улаштовувалась спеціальна платформа з цегли. Знизу цю платформу підігрівав вогонь печі, і тому на тій платформі, або просто на печі, було завжди затишно і тепло. А для нас — це дуже потрібна річ була. Теперішні діти, починаючи від смоктунчиків, крім фланелевої білизни взимку, мають ще й теплий верхній одяг, здебільшого шерстяний, мають теплі черевички, валяночки, калошики. В ті часи, про які тут мова (а це роки 1908—1911), хлопчики й дівчатка нічого подібного не мали. Хлопчик бігав у полотняних штанцях і полотняній сорочці. Ці штанці і сорочечка водночас були і білизною, і верхнім одягом. У дівчинки за верхнє і нижнє вбрання правили платтячка, самі платтячка, штанців у ті часи дівчатка не носили. От і уявіть тепер, як отим маленьким людям жилося взимку в отакій одежі. Озираючись внутрішнім зором у ті часи, я пригадую, що в холодку пору року я завжди мерз. Мені було холодно надворі, холодно на долівці в хаті, холодно на лаві біля вікна, і єдине місце, де я міг врятуватися від холоду, була наша піч! Але піч призначена для того,

щоб грітися на ній і взагалі — жити. Для репетицій вона була непридатна через перенаселеність, бо, крім мене, там шукали захистку мої брати й сестри, крім того, там сушилося жито і, згорнувшися клубочком, вуркотів наш кіт. Тому визнано було, що для репетицій найкраще місце — піл. Залізаємо на піл всі втрьох — я, Василь Тишківський і Сидір Цапок, син тітки Секлєти Кози, і починаємо розучувати новорічне поздоровлення, ї отак сьогодні, завтра і післязавтра. Тим часом невблаганно насуваються новорічні святки. Тридцять перше число! По сел"і ходять колядники з колядками, щедрівками. Пісні лунають з усіх кінців: "Щедрик-ведрик, дайте вареник, грудочку кашки, кільце ковбаски..." Але наш час ще не прийшов. Наш час прийде ранком першого дня Нового року.

І ось — сьома година ранку. Чисті полотняні штани на мені. І сорочка нова, біла. Ще звечора мама постригла мене самими ножицями, без гребінця. Голова — як луки в сіножать — вся в покосах! Вскочив у чиїсь великі холоднючі чоботи, вскочив босоніж, бо хіба до онуч у такі відповідальні хвилини? На плечах мамина свитина, на голові батькова шапка. Це все дрібниці не варті уваги. Швидше, першій на вулицю, бо там, певне, вже ждуть не діждуться Тишківський Василь і Сидір Цапок, син тітки Секлети кози. Еге ж, вони справді там. Сім годин ранку під Новий! рік — дуже рання година. Майже ніч. Але не темно. Вся земля закидана заметами снігу. І ця білизна снігу, і сяйво останніх зірок на небі роблять пітьму синьою, якоюсь особливо красивою.

Мороз тріщить, хапає за носа, наливається вщерть в чоботи, проходить під білу святкову полотняну сорочку. Дарма! Сьогодні свято! Всі дерева в інії, неначе в білих смушевих шапках, сніг під ногами рипить, скрізь по селі, у всіх хатках світяться вікна. Там чекають нас наші контрагенти. Тупотимо по прометеній стежці, стукаємо у віконця, у двері:

— Тітко, благословіть посипать!

— Благословіть посипать? — спитаєте,— Закрутив, чоловіче! Адже збиралися начебто поздоровляти добрих людей з Новим роком?

Ні, не закрутив. У кожного з нас в кишенях грамів по двісті-триста пшеничних зернят, і ними ми, як прийде момент, почнемо посипати хати отих контрагентів, байдуже, хто вони: бородаті дядьки чи чепурненькі тітки у святкових очіпках. А проте це неправда. Нам зовсім не байдуже, хто нас пустить у хату,— тітка чи дядько. Дядьки взагалі страшні, бородаті, кудлаті, голоси у них, як лев'є рикання. Крім того, дядьки скупі. Тіточки — навпаки, бо для них немає нічого кращого на світі, як пригостити і потішити своїх щирих голосистих посипальників. А для цього у них ще заздалегідь припасені барбариси, кисленькі дюшеси, м'ятні цукерки, гарненькі кругленькі копійки і пряники. Яких тільки пряників не буває на світі! Найперше — білі м'ятні — солодкі такі, що аж губи злипаються. Бувають ще медяники. Ці — темні, мов шоколади, і теж пахучі і теж солодкі! А хто не знає чи не пам'ятає пряників фігурних? Ось козак на коні, а це дівка з відрами. Козак весь червоний, дівка — зелена. І які ж гарні ці отак щедро пофарбовані пряники! Встромиш в нього молоді зуби, і душу охопить така радість, що аж очі заблискотять. Ех, часи були! А то ще дарували нам цукерки з чудернацькою назвою марафети! Завдовжки сантиметрів двадцять-тридцять, паперова обгортка оповита золотим ретязком, а обидва кінці прикрашені рясними красивими китицями. Довга-предовга оця конфета теж радісно солодка, в рот покладеш, а назад нема сили висмикнути. Глянеш на неї з торця і бачиш, що вона витягнена не з одноцільної маси, що в тій масі є нитки червонясті, зеленаві і сині. ї маса та не суцільна, а дірчаста. Кожна така дірочка трубочкою протинає наскрізь усю цукерку. От яку користь мали посипальники за свої добрі почуття, за ранковий візит з новорічним поздоровленням! Теперішні люди вже забули про це. Ех, люди, люди. Але пішли далі. Ось посипальники в хаті.

Хата святково опоряджена. Наново побілені стіни, наново вимазана глиною і посипана білим піском долівка. Дзеркало чи комин печі теж побілені. В хаті напівтемно, і нікого, крім тітки, не видно. В кутку перед іконами блимає лампадочка, кидає урочисте світло і тіні на стіни, на

долівку, на тітку Марину, на нас. Ми спинилися біля дверей, шапки поскидали, щоки палають від хвилювання. Все діється швидко. Ще як слід не переступили поріг, а Василь Тиш-ківський вже починає сходу: "А в полі полі, сам плужок оре..." Голос у нього хлоп'ячий, хрипкий, але впевнений, приємний. Ми з Сидором Цапком кидаємося відважно навздогін за Василем. Урочистий гімн, що його виконує наше тріо, заповнює хату. І це те, чим зараз живе тітка Марина. Бідолашна! Вона не знала ні кіно, ні концертів, ні театру, ні опери — жодних видовищ. Тільки церква та оці ось видовища в "її власній хаті! На серці у неї свято, на щоках, як і у нас, виступили рум'янці. Тільки у нас від хвилювання, а в неї — від зворушення. Вона стоїть біля столу, слухає, а рука сама простягається до шухляди в столі, А там у неї, у тій шухляді, оті копійки, пряники м'ятні, медяники, червоні, червоні козаки на конях, зелені дівки. Не скупіться, тітко, давайте ласощі щедрою рукою, бо ж прийдемо ми до вас не раніше, як через рік...

Шукаючи собі розради, люди схильні творити свої божества по образу своєму і на свою подобу. Тож хіба дивно, що в гімні, який ми співаємо, божество, як дядько Іван, ходить за плугом, а його мати підносить зерно. І всі ми — і оте божество, і мати його, і дядько Іван, і тітка Марина, і ми всі втрьох бажаємо одного, щоб у полі щедро родили жито, пшениця, всяка пашниця. Але коли то буде! Адже ще тільки Новий рік! Коли весна й літо ще такі далекі ~ можна їх наблизити. І ми це робимо. Стромляємо руки в кишені, а там же пшеничні зернята. їх можна посіяти, не чекаючи березня. І ми починаємо, як уміємо, сіяти. Пшеничні зернятка, як трасуючі кулі, виблискують проти світла лампадки, падають на стіл, на лави, які б'ються об скло. А в цілому який піднесений шурхіт заповнює всю хатину. Ні одне чесне серце хлібороба не може бути

байдужим до цього шурхоту. Десь біля стіни ворухнулася тінь від бороди дядька Івана, очі його дивно заблискотіли,

він витяг шию, наставив вухо, прислухається: увижається, чи, може, справді весна уже за вікном. Рум'янці на щоках

у тітки Марини вже обертаються на червоні троянди. Це найвища точка сьогоднішнього видовища. Поспішайте,

хлопці, не пропустіть момент вчасно і добре закінчити,іІ ми в три голоси як уміємо натхненно скандуємо:

— Сію, вію, повіваю, з празничком вас поздоровляю, з Новим роком, новим щастям. З Василієм...1

Цей Василій тут, як п'яте колесо до воза. На перший день кожного Нового року припадало свято на честь цього Василія, і ми мусили його тулити до урочистого гімну майбутньому урожаю.

Отак було колись. Скажете: таке собі, пережиток...

Ваша правда. Пережиток. Але в ньому є щось таке, мовби більше за пережиток. Думаю, що це було поривання людської душі до чогось невідомого, далекого, прекрасного. А втім, щоб це зрозуміти, треба було бачити троянди на щоках у тітки Марини в цей момент... А все інше — справді пережиток...

1 Сію, вію, повіваю, з празничком вас поздоровляю, з Новим роком, новим щастям. З Василіс м...— Новорічне привітання, яке супроводжує народний звичай засівання зерном господи та її мешканців у перший день Нового року на знак достатку і благополуччя. Василій — релігійне свято, яке відзначається 14 січня за н. ст. (1 січня за ст. ст.). Завжди збігається із першим днем Нового року.